

СТО ГОДИНА СРБИСТИКЕ У ФРАНЦУСКОЈ

ДОПРИНОС БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА У РАЗВОЈУ СРБИСТИКЕ У ФРАНЦУСКОЈ

Група универзитетских наставника, филолога, историчара, у сарадњи с књижевницима, публицистима, културним и друштвеним посленицима окупљеним око југословенске идеје, ангажује се за време Великог рата заједно с француским славистима у остварењу замисли да Париз у XX веку постане центар славистике у несловенском свету. По завршетку рата универзитетски професори оснивају удружење „La Ligue des universitaires Serbo-Croato-Slovène“, чији је први председник знаменити српски филолог и лингвиста Александар Белић. Свесни тога да се француски и наши народи недовољно познају и разумеју, покрећу „La Revue Yougoslave“ (1919), вођени племенитом идејом међусобног зближења и упознавања. У прогласу „Ce que nous voudrions“ изразиће сву величину својих очекивања:

„C’est pour travailler, dorénavant sans cesse, pour le rapprochement intellectuel franco-yougoslave que la Ligue fonde la Revue”. “Par les pages de La Revue Yougoslave, nous voudrions faire vivre un peu les Serbes, Croates et Slovènes en communauté avec leurs amis à l’étranger, en communauté de la Science, de la Littérature, de l’Art”.

Овај се догађај временски подударио с оснивањем Института словенских студија што ће представљати прави почетак србистике у Француској.

Александар Белић ће у говору одржаном 1921. поводом смрти Ернеста Денија рећи да је оснивању Института претходила замисао „да се у Паризу створи центар за проучавање словенства, који ће методама француске науке, духом француске нације, за свагда узети тај благородни посао изруку других иностранаца и створити у Паризу школу не само за узајамно упознавање, него и љубав и пријатељство међу француским народом и Словенима“.

Почетком Великог рата, нашавши се у избеглиштву у Паризу, Александар Белић, по речима Мазона, активно учествујући у славистичким иницијативама, склапа пријатељства с еминентним француским славистима, међу којима налази праве пријатеље као што су Ернест Дени и Антоан Меје. Мазон подсећа да је А. Белић делом инспирисао Е. Денија да напише књигу „La Grande Serbie“ (1915), а да је сам аутор чланка „Ami Boué et la question macédonienne“ (1918) и дела мањег обима „Macédoine“ (1919). А. Мазон истиче и Белићев допринос у остваривању два значајна пројекта, а то су оснивање Института словенских студија (1919) и покретање часописа „Le monde Slave“.

Оснивање Института словенског студија није било ни брзо ни без тешкоћа. Забележено је да после битке код Садове (1866) неколико француских интелектуалаца, забринути због пруског милитаризма, почињу да се интересују за језичка и историјска

питања у словенским земљама. Међу њима најзначајнији је будући оснивач Института Ернест Дени, добровољац у француско-немачком рату 1870–1871. Следећи своје протестантске идеје, Дени ће се занимати за хусисте и Јана Хуса у Чешкој, што ће бити и тема његове докторске дисертације.

Припреме су почеле 1915. уз велико учешће француских и српских интелектуалаца који су се нашли изван Србије, у избеглиштву. У току припрема одржавани су програмски састанци, планиран рад чија су задужења преузимали појединци. Међу српским универзитетским професорима био је и Павле Поповић, који у дневничким белешкама које је водио скоро све време свог избивања из Србије, бележи како је Ернест Дени преузео на себе да напише књигу о Србији, Емил Оман треба да припреми предавање (о Србији), Вотсон ће разматрати „југославенско питање“, а Берар „Journée serbe“ (Дан посвећен Србима). Даље се може пратити како су ови подухвати били успешни и да је планирани циклус предавања одржан у пролеће 1916. у току којег су своја излагања изнели Масарик, Меје, Боаје, Оман, Лирондел, Лабри, Бенеш, Дени, а од српских представника помиње се Јован Цвијић са темом „La Serbie“.

Значајно је учествовање Павла Поповића у развијању и утемељењу словенске идеје. Пожртвован, предан идеји која је све српске интелектуалце тада водила у борби за ослобођење и међународно признање, доприносио је њеном ширењу држаћи бројна предавања. Приликом обележавања предесете годишњице научног јубилеја Луја Лежеа на Сорбони 1919. године, и о чему је известила „Revue Yougoslave“, Павле Поповић је у име Београдског универзитета одржао поздравни говор изразивши огромну захвалност великом француском слависти који се предано бавио питањима Јужних Словена, посветивши значајну пажњу српској књижевности, историји, обичајима, фолклору. На овој свечаности Лују Лежеу је у име југословенске владе додељен Орден Светог Саве.

Интересовање за словенске језике и књижевности, а међу њима и за српски језик и српску народну поезију, има своје почетке још тридесетих година XIX века, када долази до оснивања катедара за компаративно изучавање књижевности међу којима и словенских, на престижним универзитетима Париза. Један од првих филолога који је своју изузетну ерудицију и занимање за изворну народну поезију ставио у службу изучавања превасходно провансалске а затим грчке, српске и чешке народне поезије, био је Клод Форијел, професор на Француском колежу. Професор Београдског универзитета Миодраг Ибровац, уз студију о Клоду Форијелу објављену 1966. године у Паризу, објавиће и свих једанаест Форијелових предавања о српској народној поезији која су до тада била у рукопису, док је само уводно предавање био публиковано и познато широј јавности. На Француском колежу Клода Форијела ће наследити пољски књижевник, слависта Адам Мицкјевич, чији ће курс „Les Slaves“ доживети огромну популарност. Међу онима који су похађали његова предавања био је и чувени француски историчар Мишле. У једном писму од 2. јануара 1848. г. упућеном управном администратору Француског колежа, које је

објавио „Le National“, Мишле каже: „Mickiewicz avait allumé un flambeau sur l’Europe, fondé le mariage des peuples, celui de la France et des Slaves”.

Требало је да прођу деценије да се створе услови за оснивање катедре на којој ће се изучавати српски (српскохрватски) језик (fr. serbo-croate) и када ће настава српског језика постати део регуларних студијских програма с могућношћу стицања диплома уз постизање равноправности с другим језицима који су у француском образовном систему били заступљени. Покушај од 23. марта 1916. када је на једном од састанака слависта Пол Боаје предложио да се оснује катедра за пољски, српски и бугарски језик у Школи источних језика, није имао успешан исход. Уз курсеве језика, предложено је увођење предавања којима ће се представити географија, историја, цивилизација источних европских земаља у овој школи.

Само две године откако је ова иницијатива била покренута, у Школи источних језика, у којој су се већ одвијале студије руског језика према осавремењеним методама које је увео Пол Боаје, отпочеће и настава српскохрватског језика, а на предлог Пола Боајеа предавања ће бити поверена професору Миодрагу Ибровцу, који ће овај курс држати у периоду 1918–1922. Ибровац ће курс отпочети уводним предавањем „La langue serbo-croate“, које ће исте године бити објављено у „Questions contemporaines“, (n° 4, Paris), са географском картом наше земље на насловној страни, ако и месечној ревији „La patrie serbe“ (n°11–12, Paris). Предавања професора Ибровца заснивала су се на лингвистичким погледима А. Белића на језик, његову структуру, дијалекте, територијалну распрострањеност и др.

Проф. Миодраг Ибровац за време избеглиштва у Паризу ради на докторској дисертацији о песнику Ж.М. Хередији коју ће одбрани на Сорбони 1923, а за све време боравка активно учествује у југословенском покрету и држи бројна предавања, посебно српским ђацима у избеглиштву. Током своје научне каријере био је гост по позиву на многим француским универзитетима, међу којима у Паризу, Греноблу, Дижону, Стразбуру, Нансију, ангажујући се у учвршћивању српско-француских пријатељских и културних веза. Његовим путем пошли су многи професори Београдског универзитета у времену које је уследило и које и данас траје.

Означивши наш пројекат као „Сто година србистике у Француској“ узели смо као међаше догађаје који су обележили развој славистике и србистике као једне њене гране у Француској, а то је оснивање Института словенских студија (1919), и појава најзначајнијег француског славистичког часописа до данас – „Revue des études slaves“, који су покренули Антоан Меје, Пол Боаје и Андре Мазон (1921); међу важне догађаје убраја се и почетак предавања у Школи источних језика, данас познате као Institut des langues et civilisations orientales, најважнијег међу центрима када је реч о заснивању србистике у Француској.